

KINH TẾ - XÃ HỘI**KINH TẾ VIỆT NAM TRONG
CUỘC CHIẾN THƯƠNG MẠI MỸ - TRUNG**

Nguyễn Văn Dân*
Luu Ngọc Trinh**

Tóm tắt: Có thể nói, mặc dù cuộc chiến thương mại giữa hai nền kinh tế lớn nhất thế giới (Mỹ và Trung Quốc) chỉ mới bắt đầu vào giữa năm 2018¹, nhưng đã tăng tốc rất nhanh và đang tác động mạnh mẽ tới nền kinh tế toàn cầu, và Việt Nam cũng không nằm ngoài vòng xoáy đó. Trên cơ sở phân tích nguyên nhân và tác động của cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung, bài viết dự báo những khả năng xảy ra và đưa ra một số khuyến nghị chính sách cho Việt Nam.

Từ khóa: Việt Nam, cuộc chiến thương mại, Mỹ - Trung, nguyên nhân, tác động.

1. Căn nguyên cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung

Nhìn bề ngoài, đó chỉ là một cuộc chiến thương mại và các hành động của Mỹ đều bắt nguồn từ ba nguyên nhân kinh tế. Thứ nhất, thâm hụt thương mại của Mỹ với Trung Quốc được xem là nguyên nhân trực tiếp gây ra căng thẳng thương mại Mỹ - Trung. Năm 2017, Mỹ nhập khẩu 506 tỷ USD từ Trung Quốc trong khi chỉ xuất khẩu 131 tỷ USD sang Trung Quốc. Như vậy, thâm hụt thương mại của Mỹ với Trung Quốc lên đến 375 tỷ USD và đến năm 2018, khoản thâm hụt này còn vọt lên tới 420 tỷ USD (tăng 12%)².

Điều này phản ánh sự thất bại của các chính sách thương mại, cũng như các tác động tiêu cực của việc cắt giảm thuế và tăng chi tiêu, làm tăng mạnh thâm hụt ngân sách liên bang và chính sách

thắt chặt tiền tệ của Mỹ, dẫn đến áp lực tăng lên lãi suất và giá trị thực của đồng đô la. Chính quyền Mỹ đã nhiều lần yêu cầu Trung Quốc giảm thặng dư thương mại với Mỹ. Tuy nhiên, Trung Quốc cho rằng, biện pháp để giảm thâm hụt thương mại, chính là phía Mỹ cần tăng cường hoạt động xuất khẩu. Thứ hai, thông qua các biện pháp trợ cấp phi thị trường và không minh bạch cho các ngành công nghiệp, Trung Quốc đã lợi dụng hệ thống thương mại tự do để làm dày thêm số thặng dư này. Thứ ba, Trung Quốc đã tiếp tục đánh cắp tài sản trí tuệ của Mỹ và buộc các công ty Mỹ phải chuyển giao công nghệ Mỹ để tiến cao hơn trong công nghệ. Trung Quốc hiện cũng đang đổ hàng tỷ USD vào chương trình "Sản xuất tại Trung Quốc 2025 (Made in China 2025)" để tạo động lực phát triển các ngành công nghệ trọng yếu.

* Học viện Tài chính

Tuy nhiên, nhìn sâu xa hơn, mối bất đồng của Mỹ đối với Trung Quốc vượt xa lĩnh vực thương mại. Từ cuối nhiệm kỳ Chính quyền Obama, Mỹ bắt đầu nhận ra rằng Trung Quốc dưới sự lãnh đạo của Tập Cận Bình đã không còn là một nước Trung Quốc mà Mỹ mong đợi trước đây, (tức với tư cách là một nước đóng góp cho dân chủ, hòa bình và thịnh vượng của thế giới). Thay vào đó, những gì họ thấy là một Trung Quốc táo bạo và đầy tham vọng, muốn lợi dụng thế giới thương mại tự do nhằm tăng cường sức mạnh kinh tế và quân sự để chiếm lấy vị trí quốc gia hàng đầu thế giới. Tham vọng này đã được thể hiện trong Kế hoạch 2025, Kế hoạch Vành đai Con đường, hành vi hung hăng của Trung Quốc đối với các nước láng giềng từ Ấn Độ đến Malaysia, Nhật Bản, Philippines, Việt Nam,...

Vì vậy, dù cuộc chiến thương mại hiện tại có được giải quyết đi chăng nữa, thì mối quan hệ Trung - Mỹ sẽ không bao giờ trở lại giống như các thập niên vừa qua và Mỹ sẽ làm mọi cách để ngăn chặn Trung Quốc đe dọa vị trí của mình.

2. Tác động tới kinh tế Việt Nam

Là một nền kinh tế nhỏ, nhưng tốc độ mở cửa rất nhanh³, nên trước cuộc chiến thương mại với một bên là thị trường xuất khẩu lớn nhất (Mỹ) và một bên là thị trường nhập khẩu lớn nhất (Trung Quốc), Việt Nam chắc chắn sẽ phải chịu những tác động không nhỏ (cả tích cực lẫn tiêu cực):

Về thương mại, nếu nhìn một cách tích cực thì doanh nghiệp Việt Nam có thể tận dụng được cơ hội tại thị trường Mỹ, khi hàng hóa cùng loại của Trung Quốc bị áp thuế cao. Theo Công ty chứng khoán Nhật Bản Nomura⁴, trong vòng một năm từ Quý I/2018 đến Quý I/2019, Việt Nam được hưởng lợi nhiều nhất vì đã tăng xuất khẩu sang Mỹ, thay thế cho một số mặt hàng Trung Quốc bị áp thuế cao như hàng điện tử, máy móc, đồ gỗ, giày da và dệt may,... ước tính lên tới 7,9% GDP (so với 2,1% của Đài Loan, nơi được lợi thứ nhì). Cụ thể là, trong 5 tháng đầu năm 2019, Mỹ giảm nhập khẩu từ Trung Quốc gần 12,3% nhưng tăng nhập khẩu từ Việt Nam 36% (lên 25,8 tỷ USD).

Các chuyên gia kinh tế đánh giá, tăng xuất khẩu sang Mỹ và tăng lượng FDI có lợi cho Việt Nam, tuy nhiên cái lợi này cần được đánh giá đúng mức trong tổng thể phát triển kinh tế Việt Nam. Dưới đây là một số vấn đề rủi ro cần được lưu ý:

Thứ nhất, tăng xuất khẩu sang Mỹ, đồng nghĩa là phải tăng nhập nguyên liệu và bán thành phẩm đầu vào (intermediate inputs) như linh kiện, phụ tùng,... Do đó, Việt Nam tăng nhập khẩu rất nhiều từ Trung Quốc và Hàn Quốc.

Thêm nữa, Việt Nam cũng giảm xuất khẩu bán thành phẩm đầu vào sang Trung Quốc, vì Trung Quốc giảm sản xuất các mặt hàng bị đánh thuế. Các loại hàng bán thành phẩm này chiếm gần một nửa tổng xuất khẩu từ Việt Nam

sang Trung Quốc. Đồng thời, xuất khẩu từ Việt Nam sang các nước khác cũng chậm lại, vì tình trạng bất ổn trong quan hệ thương mại quốc tế.

Tính chung, trong 6 tháng đầu năm 2019, tổng kim ngạch xuất khẩu từ Việt Nam là 122,71 tỷ USD và tổng kim ngạch nhập khẩu là 122,76 tỷ USD, gây ra nhập siêu 43 triệu USD, so với xuất siêu 2,7 tỷ USD trong nửa đầu năm 2018. Với việc chuyển từ xuất siêu sang nhập siêu trong thời gian vừa qua (có nghĩa là xuất ròng (net export) giảm xuống, làm giảm tăng trưởng kinh tế) đã khiến GDP chỉ tăng 6,76% trong nửa năm đầu 2019, chậm hơn so với 7,1% trong năm 2018. Theo cách tính này, chiến tranh thương mại Mỹ - Trung không giúp ích cho tăng trưởng kinh tế Việt Nam.

Thứ hai, gần đây, một số công ty nhập khẩu hàng hóa vào thị trường Việt Nam đã vi phạm về xuất xứ hàng hóa và ghi nhãn mác bao bì là "Made in Vietnam" nhằm trốn thuế.

Trong 6 tháng đầu năm 2019, lượng hàng máy và linh kiện điện tử, máy móc nói chung nhập từ Trung Quốc vào Việt Nam tăng rất cao so với cùng kỳ năm trước, tương ứng với sự kiện tăng xuất khẩu các mặt hàng này sang Mỹ. Cụ thể là, trong 4 tháng đầu năm 2019, số lượng điện thoại di động mà Mỹ nhập từ Trung Quốc giảm 5,8 tỷ USD hay 27% so với cùng kỳ năm ngoái, trong khi nhập từ Việt Nam tăng 3,6 tỷ USD hay 177%⁵. Thực tế, Việt Nam cũng đã phát hiện

một số trường hợp hàng Trung Quốc đội lốt nhãn hiệu hàng Việt Nam. Nói chung, Mỹ rất quan tâm đến việc Trung Quốc tìm cách tái xuất để tránh thuế - cụ thể là qua Việt Nam, Malaysia, Philippines và Campuchia. Điều này rất nguy hiểm với Việt Nam bởi khi bị phát hiện, Việt Nam sẽ bị phạt mức thuế chống lẩn tránh và sẽ thiệt hại lớn. Khi đó không chỉ ngành hàng bị phạt thuế mà còn ảnh hưởng xấu đến nhiều ngành hàng khác nữa khi xuất khẩu sang thị trường Mỹ. Vì vậy, Việt Nam cần theo dõi để bảo đảm hàng xuất khẩu từ Việt Nam có đủ hàm lượng địa phương (local content) cần thiết. Chính phủ cũng như các bộ ngành chức năng, các Hiệp hội và doanh nghiệp tuyệt đối không để hàng Trung Quốc núp bóng "Made in Vietnam" để xuất khẩu sang Mỹ⁶.

Thứ ba, việc Việt Nam có nhiều cơ hội tăng xuất khẩu sang Mỹ cũng đồng nghĩa với việc thâm hụt thương mại của Mỹ với Việt Nam gia tăng. Năm 2018, thâm hụt thương mại của Mỹ với Việt Nam là 39,5 tỷ USD, và có thể tăng mạnh hơn trong năm 2019⁷ (ước tính lên tới 52 tỷ USD). Tăng xuất siêu nhanh sang Mỹ có thể gây ra phản ứng bất lợi từ Mỹ.

Ngày 2/7/2019, Mỹ đã đánh thuế lên đến 456% trên hàng thép chống gỉ và thép cán nguội từ Việt Nam sau khi Bộ Thương mại Mỹ kết luận rằng trong các mặt hàng này, hàm lượng của Hàn Quốc và Đài Loan rất cao trong khi giá trị gia tăng từ Việt Nam rất thấp. (Mỹ đã đánh thuế nhập khẩu đối với Hàn Quốc

(tháng 12/2015) và Đài Loan (tháng 2/2016) từ đó đến tháng 4/2019, lượng thép chống gỉ và thép cán nguội nhập khẩu từ Việt Nam vào Mỹ đã tăng 332% và 916%).

Ngoài ra, tăng xuất siêu là một yếu tố để Mỹ đánh giá nước đối tác có thao túng tỷ giá hối đoái để chiếm lợi thế khi xuất khẩu sang Mỹ hay không. Trong báo cáo về thao túng ngoại tệ của Bộ Tài chính Mỹ tháng 5/2019, Việt Nam đã được xếp vào diện 9 nước “cần phải theo dõi”

Thứ tư, Mỹ đang rất chú ý đến vấn đề bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ. Việt Nam cần phải có chính sách và luật pháp rõ ràng về quyền sở hữu trí tuệ để tránh biện pháp trả đũa của Mỹ⁸.

Về tài chính - tiền tệ, bên cạnh các tác động đối với nền kinh tế Việt Nam, căng thẳng thương mại Mỹ - Trung cũng tác động mạnh tới thị trường tài chính - tiền tệ Việt Nam. Chiến tranh thương mại tuy không trực tiếp tác động lên lãi suất tại Việt Nam nhưng có thể tác động gián tiếp thông qua biến động tỷ giá và áp lực lạm phát. Cụ thể là:

Đối với thị trường chứng khoán Việt Nam, sau khi đạt kỷ lục vào tháng 4/2018, đã xuất hiện xu hướng giảm điểm mạnh với việc nhà đầu tư nước ngoài liên tục rút vốn ròng, bất chấp nền kinh tế đang có những chuyển biến tích cực. Dự báo tình trạng này còn tiếp diễn, các nhà đầu tư có xu hướng hoãn lại các dự án đầu tư bởi do chiến tranh thương mại được dự báo sẽ còn tiếp diễn.

Đối với tỷ giá, đồng USD có xu hướng tăng giá trong khi đồng NDT giảm do một số nguyên nhân: (i) nền kinh tế Mỹ đón nhận nhiều thông tin kinh tế tích cực; (ii) Cục Dự trữ Liên bang Mỹ thực hiện các đợt giảm lãi suất đầu tiên sau 10 năm; và (iii) lo ngại của giới đầu tư đối với những diễn biến của căng thẳng thương mại Mỹ - Trung. Chính vì vậy, tỷ giá USD/VND chịu áp lực tăng và đặc biệt áp lực lạm phát tăng lên trong ngắn hạn có thể khiến mặt bằng lãi suất tăng nhẹ. Trong suốt 5 tháng đầu năm 2019, mặt bằng lãi suất ở Việt Nam vẫn giữ được ổn định cần thiết nhờ những nỗ lực của Ngân hàng nhà nước. Tuy nhiên, trước những diễn biến leo thang của cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, mặt bằng lãi suất sẽ khó có cơ hội giảm trong thời gian tới. Lãi suất cao khiến chi phí tài chính tăng cao, là nguyên nhân kéo giảm lợi nhuận nhiều doanh nghiệp là áp lực không hề nhỏ lên các doanh nghiệp Việt Nam trong thời gian tới.

Về đầu tư, gần đây, Việt Nam được coi là một trong những bến đỗ quan trọng của dòng FDI dịch chuyển khỏi Trung Quốc nhờ vị trí chiến lược, chi phí nhân công thấp, nguồn nhân lực dồi dào, môi trường vĩ mô và chính trị ổn định, độ mở kinh tế lớn và việc mới tham gia vào hai hiệp định thương mại tự do (CPTPP và EVFTA) đã giúp các nhà sản xuất tiếp cận tốt hơn các thị trường xuất khẩu chính. Chi phí sản xuất ở Trung Quốc tăng cao cộng với

các hàng hóa có xuất xứ từ Trung Quốc là đối tượng chịu thuế khủng của Mỹ cũng khiến cho các nhà đầu tư chuyên hướng sang những địa bàn đầu tư có chi phí thấp hơn, cũng như để tránh bị Mỹ đánh thuế nhập khẩu, và Việt Nam là một trong những lựa chọn thay thế. Đồng thời, một lý do quan trọng nữa là việc Việt Nam đang tiến dần lên nấc thang công nghệ mới càng lôi cuốn dòng vốn FDI trong lĩnh vực công nghệ cao tìm đến Việt Nam⁹.

Tuy vậy, sự gia tăng nhanh chóng của dòng vốn FDI từ Trung Quốc cũng là vấn đề đáng lo ngại, bởi vì nhân tranh chấp thương mại Mỹ - Trung, giống như trước đây Trung Quốc sẽ đầu tư để đưa sang Việt Nam các dự án có công nghệ lạc hậu, gây ô nhiễm môi trường thải ra ở trong nước. Ngoài ra, rất có khả năng Trung Quốc tăng cường đầu tư vào Việt Nam nhằm có được xuất xứ "Made in Việt Nam" cho các hàng hóa của mình, đồng thời, tận dụng các FTA mới của Việt Nam để hưởng lợi về thuế và lệnh áp thuế từ Mỹ. Nếu Việt Nam không tinh táo và kiểm soát chặt chẽ vấn đề này, rất có thể các doanh nghiệp ở Việt Nam sẽ bị Mỹ trừng phạt tương tự như đối với Trung Quốc.

Tóm lại, chiến tranh thương mại Mỹ - Trung cũng như tình trạng căng thẳng trong quan hệ thương mại quốc tế, tuy có mang lại vài lợi ích trước mắt nhưng hàm ẩn nhiều nguy cơ và rủi ro về lâu dài. Việt Nam cần có biện pháp đối phó trong các tình huống kể trên.

3. Dự báo về cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung

Cuộc chiến tranh thương mại Mỹ Trung sẽ dẫn đến một trong hai khả năng:

Khả năng thứ nhất: Tạm đình chiến do một trong hai nước nhượng bộ, có thể vì lý do kinh tế hay có thể vì lý do chính trị. Trung Quốc có thể nhượng bộ vì sợ khủng hoảng kinh tế và dân chúng mất việc làm sẽ nổi loạn. Thêm vào đó, Mỹ càng ngày càng đem những yếu tố khác vào như là Hồng Kông,... để ép Trung Quốc. Mặt khác, Mỹ cũng có thể nhượng bộ vì lý do bầu cử sắp đến và vì lo ngại về suy thoái kinh tế tạo ra nhiều áp lực chính trị trong nước. Lẽ dĩ nhiên nước nào nhượng bộ cũng đều nêu một lý do thật là "chính đáng" bên ngoài để che lấp lý do của mình.

Khả năng thứ hai: Tiếp tục tiến xa hơn trong cuộc chiến. Trừ khi có thỏa hiệp giữa D. Trump và Tập Cận Bình, cuộc chiến thương mại rất dễ leo thang. Mỹ có thể tăng thuế suất đối với hàng nhập khẩu của Trung Quốc và Trung Quốc cũng có thể làm như vậy đối với hàng nhập khẩu của Mỹ. Trung Quốc có thể thắt chặt kiểm soát đối với các công ty Mỹ đang kinh doanh tại Trung Quốc. Ông Trump đã thẳng thắn kêu gọi các công ty Mỹ rời Trung Quốc đi các nước khác, nhất là về lại Mỹ.

Một số người cho rằng Trung Quốc có thể bán số lượng trái phiếu kho bạc (Treasury Bills) của Mỹ mà Trung Quốc đang cất giữ như tài sản (khoảng 5% tổng số nợ của Mỹ) và điều đó sẽ tạo áp lực

lên phía Mỹ. Nhưng chuyện đó khó có thể xảy ra vì hai lý do. *Thứ nhất*, hiện tại trên thế giới không có công cụ tài chính gì chắc ăn bằng trái phiếu kho bạc của Mỹ. *Thứ hai*, nếu Trung Quốc bán lượng trái phiếu kho bạc này, thì giá của trái phiếu kho bạc sẽ giảm mạnh, làm giảm giá trị tài sản trong nước cũng như trữ lượng của Ngân hàng Trung ương Trung Quốc. Vì vậy, Trung Quốc sẽ là người bị thiệt thòi đầu tiên.

Mỹ cũng có thể dùng những biện pháp cứng rắn hơn như cắt các ngân hàng Trung Quốc khỏi các hệ thống thanh toán và thanh toán bằng USD, giống như họ đã làm với Iran, hay đóng băng tài sản ở nước ngoài của các công ty nhà nước Trung Quốc và cấm các tổ chức tài chính của Mỹ đầu tư vào thị trường trái phiếu và vốn cổ phần của Trung Quốc. Những biện pháp này sẽ có ảnh hưởng lớn đến kinh tế Trung Quốc.

Đồng thời, nhiều chuyên gia cho rằng, chiến tranh thương mại chỉ là một phần trong cuộc chiến chung, lớn hơn giữa Mỹ và Trung Quốc về chính trị, quân sự và tư duy để lãnh đạo thế giới. Bắc Kinh tự coi mình đã đủ sức là một cường quốc và có tham vọng lãnh đạo thế giới trong những năm tới, Washington thì không muốn và sẽ không bao giờ muốn nước khác thay thế vai trò của mình. Do đó, nếu có giải pháp thương mại trong tương lai gần thì cũng chỉ là tạm thời. Điều đó có nghĩa, về lâu dài, chiến tranh thương mại sẽ còn kéo dài chừng nào cuộc chiến chung và lớn hơn còn tiếp diễn.

Tuy vậy, có thể khẳng định được rằng, dù khả năng thứ nhất hay thứ hai xảy ra, mối quan hệ Mỹ và Trung Quốc sẽ không bao giờ trở lại mức độ đã có trong ba thập niên qua. Dù là đảng Cộng hoà hay Dân chủ lên cầm quyền, Mỹ sẽ làm mọi cách để ngăn ngừa Trung Quốc đe dọa vị trí của Mỹ trên thế giới. Các nước khác trên thế giới cũng nhìn thấy điều này và vô hình chung thế giới sẽ được chia thành hai phe: phe Trung Quốc và phe không Trung Quốc do Mỹ lãnh đạo. Điều này chưa chắc sẽ ngăn chặn tham vọng của Trung Quốc nhưng ít ra sẽ tạo ra nhiều khó khăn trên đường tiến lên của Trung Quốc.

4. Một số hàm ý chính sách

Để khai thác tốt cơ hội, cũng như hạn chế được những rủi ro từ cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung, thiết nghĩ, Việt Nam cần lưu ý những hàm ý chính sách sau đây:

Thứ nhất, tại hội nghị Asia Invest 2019 ở Singapore mới đây, ông Chua Hak Bin, Kinh tế trưởng của Tập đoàn Maybank, cho rằng, “*Ngay cả khi thỏa thuận thương mại Mỹ - Trung được ký kết trong những tháng tới, các công ty đa quốc gia đang lên kế hoạch đầu tư mới có thể sẽ áp dụng chiến lược “Trung Quốc+1” để đa dạng hóa và giảm mức độ dễ bị tổn thương trước bất kỳ căng thẳng thương mại nào trong tương lai*”¹⁰. Những chính sách tốt tạo điều kiện thuận lợi cho môi trường kinh doanh và đầu tư là mấu chốt để thu hút

dòng vốn đầu tư dịch chuyển từ Trung Quốc. Trong dài hạn, những lợi thế cạnh tranh truyền thống của Việt Nam như lao động giá rẻ sẽ khó thu hút FDI bởi vì ngành công nghiệp tương lai sẽ đòi hỏi ít lao động hơn và lao động có trình độ cao hơn. Các doanh nghiệp cần xác định rõ đâu là lợi thế cạnh tranh trong tương lai để tập trung cải cách. Cần phải đẩy mạnh hơn nữa công tác đào tạo nghề, cải thiện nguồn nhân lực, thúc đẩy liên kết giữa các cơ sở dạy nghề và doanh nghiệp.

Việt Nam cần tiếp tục cải thiện nâng cấp hạ tầng, đặc biệt là hạ tầng logistic để giảm chi phí đầu tư và chi phí lưu thông, tạo điều kiện cho doanh nghiệp kinh doanh thông thoáng, thuận lợi. Bên cạnh đó, Chính phủ cần có những biện pháp rà soát các dự án FDI từ Trung Quốc để hạn chế việc lợi dụng Việt Nam cho mục đích tránh thuế xuất khẩu sang Mỹ¹¹

Thứ hai, mặc dù Việt Nam được cho là hưởng lợi lớn từ thương mại và đầu tư, song các lợi ích này có tính ngắn hạn. Về dài hạn, cần phải cải thiện chuỗi cung ứng để nâng cao giá trị xuất khẩu, tận dụng được các cơ hội từ FTA cũng như mang lại giá trị gia tăng cao hơn cho doanh nghiệp trong nước. Đối với thương mại, nâng cấp chuỗi giá trị có thể giúp Việt Nam nâng cao giá trị và năng lực cạnh tranh của hàng xuất khẩu sang Mỹ.

Thứ ba, trong bối cảnh Mỹ tăng cường bảo hộ hàng hóa trong nước, thách thức thương mại của Việt Nam với Mỹ tăng nhanh khiến cho Việt Nam rất dễ rơi vào

tầm ngắm của các cơ quan thương mại Mỹ. Chính vì thế, trong thời gian tới, Việt Nam cần có những biện pháp ứng phó thích hợp để khỏi bị Mỹ đưa vào danh sách “đen” những quốc gia thao túng tiền tệ, hay bị coi là địa bàn cho hàng hóa từ các quốc gia khác đội lốt hàng Việt “tập kích” vào Mỹ, nhằm tránh những biện pháp phòng vệ thương mại mà Mỹ có thể áp dụng đối với Việt Nam.

Thứ tư, trong bối cảnh chiến tranh thương mại leo thang, rủi ro tỷ giá có thể tăng cao, Chính phủ cần nghiên cứu thay đổi các quy định về dự phòng rủi ro đối với các ngân hàng, doanh nghiệp sản xuất nhằm giúp đảm bảo tối ưu nhất trong tình hình khó đoán định hiện nay.

Các doanh nghiệp cũng cần được cung cấp thông tin về các vấn đề liên quan đến xung đột thương mại Mỹ - Trung, như các động thái giữa hai bên và danh mục hàng hóa bị ép thuế, để có thể chủ động điều chỉnh sản xuất, tìm kiếm thị trường, đối tác linh hoạt hay cân nhắc sử dụng hoặc đối phó với các biện pháp phòng vệ thương mại trong và ngoài nước.

Ngoài ra, Chính phủ cần hỗ trợ doanh nghiệp tìm thêm những hướng xuất khẩu ổn định và thuận lợi hơn để tận dụng hết các cơ hội đến từ cuộc chiến cũng như là các hiệp định thương mại tự do mà Việt Nam đã và đang hướng đến. Đặc biệt, cần hỗ trợ doanh nghiệp nâng cao trình độ, đầu tư vào công nghệ sản xuất giúp doanh nghiệp đón đầu những thách thức trong thời đại khoa học công nghệ và cuộc cách mạng công nghệ 4.0¹²

Tóm lại, có thể thấy trong bối cảnh chiến tranh thương mại leo thang, trong ngắn hạn, Việt Nam chịu tác động tiêu cực về xuất khẩu; nhưng cơ hội thu hút, chọn lọc đầu tư (cả trực và gián tiếp) cùng với nhu cầu bất động sản công nghiệp và nhà ở cao cấp và bình dân là hiện hữu. Mặc dù vậy, rủi ro, thách thức từ cuộc chiến thương mại này là rất khó lường; đòi hỏi các nhà hoạch định chính sách, doanh nghiệp Việt Nam luôn bám sát, theo dõi, phân tích, dự báo và đưa ra các kịch bản ứng phó phù hợp. Cơ hội là có, nhưng cần có sự hợp tác chặt chẽ giữa chính phủ và doanh nghiệp nhằm quyết liệt cải thiện môi trường đầu tư - kinh doanh; chủ động, tăng năng lực cạnh tranh và hấp thụ để hạn chế rủi ro, thúc đẩy xuất khẩu và tinh táo sàng lọc dự án, dòng vốn đầu tư, tránh hệ lụy lâu dài ■

Tài liệu tham khảo chính:

- Đinh Hoàng Thắng (2019), Thương chiến Mỹ - Trung và tác động đến Việt Nam, VNF, dẫn theo <https://vietnamfinance.vn/thuong-chien-my-trung-va-tac-dong-den-viet-nam-20180504224228093.htm>, cập nhật ngày 01/09/2019.
- Đinh Trường Hinh, 2019, Cuộc chiến thương mại giữa Hoa Kỳ và Trung Quốc sẽ đi về đâu? dẫn theo <https://www.bbc.com/vietnamese/business-49544949>, cập nhật ngày 1 tháng 9/2019.
- Hoàng Thị Thủy (2019), Chiến tranh thương mại Mỹ - Trung và vấn đề đặt ra đối với kinh tế Việt Nam, Tạp chí Tài chính, Kỳ 1, số tháng 10/2019, dẫn theo <http://tapchitaichinh.vn/sukien-noi-bat/chien-tranh-thuong-mai-my-trung-va-van-de-dat-ra-doi-voi-kinh-te-viet-nam-314677.html>, cập nhật ngày 02/11/2019.
- <http://tapchitaichinh.vn/nguyen-cuu-trao-doi/chien-tranh-thuong-mai-my-trung-va-mot-so-tac-dong-den-viet-nam-309898.html>;
- Nguyễn Hoài (2018), Chiến tranh thương mại Mỹ - Trung ảnh hưởng ra sao tới kinh tế Việt Nam.
- Nguyễn Ngọc Anh (2017), Quan hệ Mỹ - Trung dưới thời Tổng thống Donald Trump, Tạp chí Nghiên cứu nước ngoài, tập 33 số 2.
- Nguyễn Thị Thu Trang (2018), Thách thức đặt ra đối với nền kinh tế Việt Nam từ cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, Tạp chí Tài chính.
- Nguyễn Văn Lịch (2018), Chiến tranh thương mại: Phải tìm ra lợi thế để vượt qua, Trang điện tử bnews.vn.
- Nguyễn Xuân Thành (2019), Chiến tranh thương mại Mỹ-Trung và tác động đến Việt Nam, dẫn theo <https://forbesvietnam.com.vn/thao-luan/chien-tranh-thuong-mai-my-trung-va-tac-dong-toi-viet-nam-6677.html>, cập nhật ngày 2/7/2019;
- Như Mai (2018), Chiến tranh thương mại và những tác động đối với kinh tế toàn cầu, dẫn theo <https://bnews.vn/chien-tranh-thuong-mai-va-nhung-tac-dong-doi-voi-kinh-te-toan-cau-79582.html>;
- Phạm Văn Thiện, Chuyên đề nghiên cứu số 2-2019: Căng thẳng thương mại trên thế giới và ảnh hưởng tới kinh tế Việt Nam, Trung tâm Thông tin và Dự báo kinh tế - xã hội quốc gia. Dẫn theo: <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/599/5032/cang-thang-thuong-mai-my-trung-va-nhung-anh-huong-den-kinh-te-va-doanh-nghiep-viet-nam.aspx>.
- PV (2018), Áp lực biến động tỷ giá từ cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, Tạp chí Tài chính, dẫn theo <http://tapchitaichinh.vn/nguyen-cuu-trao-doi/trao-doi-binh-luan/ap-luc-bien-dong-ty-gia-tu-cuoc-chien-tranh-thuong-mai-my-trung-141506.html>, cập nhật ngày 14/7/2018;
- Trần Thị Thanh Hương, 2019, Chiến tranh thương mại Mỹ - Trung và một số tác động đến Việt Nam, Tạp chí Tài chính, kỳ 2 tháng 5/2019;
- Việt Hoàng (2019), Hậu quả của chiến tranh tiền tệ đối với thế giới và Việt Nam ra sao?, Tạp chí điện tử Tài chính.

Chú thích:

- Căng thẳng thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc bắt đầu từ ngày 20/04/2017 khi Mỹ tiến hành điều tra xác định liệu thép nhập khẩu từ Trung Quốc và một số nước khác có đe dọa an ninh quốc gia hay không. Ngày 06/07/2018, chính quyền Mỹ chính thức "khai hỏa" chiến tranh thương mại với Trung Quốc bằng việc áp thuế quan 25% đối với các mặt hàng nhập khẩu trị giá 34 tỷ USD từ Trung Quốc, chủ yếu là máy móc thiết bị điện tử và công nghệ cao. Phía Trung Quốc đã lập tức đáp trả bằng cách áp thuế tương ứng 34 tỷ USD đối với hàng hóa nhập khẩu từ Mỹ, chủ yếu là các mặt hàng nông sản. Tiếp theo đó là một loạt các đợt áp thuế và trả đũa đến từ cả hai bên.

2. <http://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-quoc-te/chien-tranh-thuong-mai-my-trung-nguyen-nhan-va-phuong-thuc-cac-nuoc-ap-dung-301016.html>
3. Việt Nam hiện đang là một trong những nền kinh tế có độ mở thương mại hàng đầu khu vực (tổng kim ngạch xuất nhập khẩu hàng hóa năm 2018 đạt 482,2 tỷ USD, tương đương 200% GDP).
4. Công ty chứng khoán Nomura, Nhật Bản, *Exploring US and China Trade Diversion*, ngày 3/6/2019.
5. <https://vietnamfinance.vn/thuong-chien-my-trung-va-tac-dong-den-viet-nam-20180504224228093.htm>
6. Vietnam+, <http://vinanet.vn/kinhte-taichinh/thuong-chien-my-trung-tac-dong-manh-toi-xuat-khau-cua-viet-nam-715693.html>.
7. Theo Cục Thống kê Mỹ, trong ba tháng đầu năm 2019, tốc độ xuất khẩu hàng hóa từ Việt Nam đến Mỹ tăng 40,2% so với cùng kỳ năm trước, tăng nhanh nhất trong nhóm 12 nước xuất khẩu lớn nhất vào Mỹ năm 2018. Nếu duy trì được tốc độ tăng trưởng trong quý I cho phần còn lại của năm 2019, Việt Nam có thể vượt các nước lớn như Pháp, Anh, Italy và Ấn Độ để trở thành nhà xuất khẩu hàng hóa lớn thứ 7 vào Mỹ, với giá trị dự kiến lên đến gần 69 tỷ USD. *Bloomberg* đánh giá Việt Nam đã trở nên nổi bật trong khu vực khi "các bộ máy xuất khẩu chủ lực" bị tổn thương vì cuộc chiến thương mại giữa Mỹ - Trung và chu kỳ tăng trưởng đang vào giai đoạn chậm lại. Xuất khẩu hàng hóa của Nhật Bản, Hàn Quốc, Singapore và Đài Loan sang Mỹ trong tháng 4 đều sụt giảm, trong khi của Việt Nam tăng 7,5% so với cùng kỳ năm 2018.
8. Đinh Hoàng Thăng, <https://vietnamfinance.vn/thuong-chien-my-trung-va-tac-dong-den-viet-nam-20180504224228093.htm>.
9. Để tránh mức thuế cao, một số công ty đang chọn cách rời khỏi Trung Quốc. Một cuộc khảo sát gần đây của Phòng Thương mại Mỹ tại Trung Quốc và Thượng Hải cho thấy 40% số người được hỏi đang xem xét chuyển đổi hoặc đã chuyển cơ sở sản xuất Trung Quốc của họ - chủ yếu sang Đông Nam Á.
10. <https://theleader.vn/tac-dong-hai-mat-cua-chien-tranh-thuong-mai-my-trung-den-viet-nam-1558067905006.htm>
11. Với tầm nhìn dài hạn, Tiến sĩ Đinh Trường Hinh, cựu Kinh tế trưởng Ngân hàng Thế giới (WB) tại Washington D.C. giai đoạn 1978-2014, hiện sống ở Virginia, Mỹ, cho rằng, đây là lúc Việt Nam nên tranh thủ chiến tranh thương mại để thực hiện công cuộc Đổi mới lần hai. "Việt Nam nên chớp lấy cơ hội này để tiến xa và nhanh". Theo ông, Việt Nam nên khuyến khích đầu tư vào các ngành tạo ra các sản phẩm có giá trị gia tăng cao, ưu tiên cho các doanh nghiệp đầu tư vào công nghệ cao, sử dụng máy móc tiên tiến. Việt Nam cũng cần có chính sách linh động về đầu tư, nên thi điểm để thử các chính sách mới ở các đô thị lớn như Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh, Đà Nẵng, trước khi áp dụng trên cả nước. Nhà nước cần đóng vai trò quan trọng trong một số lĩnh vực như bảo vệ môi trường, an ninh thực phẩm, bảo vệ quyền lợi của công nhân. Quan trọng nhất là Việt Nam phải có các sản phẩm "Made by Vietnam - Do Việt Nam chế tạo", chứ không phải "Made in Vietnam - Sản xuất tại Việt Nam" như hiện nay. Chính phủ nên nhận dạng các ngành công nghiệp phụ trợ quan trọng, có liên kết với công nghệ trong nước, mang lại giá trị xuất khẩu lớn. Ông cũng khuyến cáo Việt Nam nên chú trọng vào giáo dục để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực và có các quy định tạo thuận lợi cho doanh nghiệp tư nhân phát triển. Dẫn theo <https://vnxpress.net/the-gioi/chuyen-gia-canh-bao-tac-dong-tieu-cuc-cua-thuong-chien-my-trung-voi-kinh-te-viet-nam-3931077.html>.
12. Phạm Văn Thiện, Chuyên đề nghiên cứu số 2-2019: Căng thẳng thương mại trên thế giới và ảnh hưởng tới kinh tế Việt Nam, Trung tâm Thông tin và Dự báo kinh tế - xã hội quốc gia. Dẫn theo: <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/599/5032/cang-thang-thuong-mai-my--trung-va-nhung-anh-huong-den-nen-kinh-te-va-doanh-nghiep-viet-nam.aspx>.